

8-2026 Veiledningsmateriell, kunnskapsdeling og felles løsninger innen sikkerhet og beredskap i vannbransjen

Forslagsstiller

Vannkomiteen

Målsetting for prosjektet

- Utarbeidelse av veiledningsmateriell for kommunene på utvalgte områder innen sikkerhet og beredskap.
- Utrede behovet for felles løsninger knyttet til deling av informasjon om tilgjengelige reservedeler og annet utstyr.
- Styrke koordinering og samhandling innen sikkerhet og beredskap i vannbransjen.

Bakgrunn

Vannbransjen møter stadig større forventninger og krav innen sikkerhet og beredskap som følge av endret geopolitisk situasjon, endre regelverkskrav og et mer kompleks samfunn. Fornyelsesbehov og endrede regelverkskrav gir store økte kostnader fremover. Følgelig vil det måtte gjøres tøffe prioriteringer og det vil være begrenset med midler tilgjengelig.

Ved å utarbeide gode veiledninger, hente erfaring fra kommuner som har kommet langt i arbeidet og dele disse med bransjen, hente erfaringer fra andre bransjer, avklare uklarheter i regelverket og koordinere aktiviteter der dette er nyttig, vil prosjektet legge til rette for at bransjen på en bedre og mer effektiv måte kan møte kommende utfordringer innen sikkerhet og beredskap.

Innhold

Det er behov for en rekke ulike aktiviteter. Disse er beskrevet nedenfor. Enkelte er foreslått løst i separate prosjekter.

Personellsikkerhet i vannbransjen

Virksomheter som er underlagt sikkerhetsloven har mulighet til å be om klarering fra sivil klareringsmyndighet. Utfra dette gjennomføres det en autorisasjonssamtale og man blir autorisert. En autorisering gir tilgang til sikkerhetsgradert informasjon og adgang til skjermingsverdige objekter og infrastruktur. Tilgangen skal begrenses til behovet som stillingen krever. Det betyr at autoriseringen kun gjelder den informasjonen som du har tjenstlige behov for å kjenne til. Klarering fra sivil klareringsmyndighet kan kun benyttes for virksomheter underlagt sikkerhetsloven. Det er ikke opprettet alternativ klareringsmyndighet for andre sektorer. Følgelig må vann- og avløpssektoren benytte de mulighetene som ligger i annet regelverk i sitt arbeid med personellsikkerhet.

Matlovens §8, 3. og 4. ledd åpner for mulighet for å kreve autorisasjon, politiattest, utvidet politiattest og sette bostedskrav for ansatte innen vannforsyning. Imidlertid krever det utarbeidelse av en forskrift som detaljerer disse kravene. Helse- og omsorgsdepartementet skal igangsette arbeidet med en slik forskrift, og ønsker innspill til arbeidet.

Kravene vil gjelde de som har tjenstlige behov for å ha tilgang til informasjon med en gitt verdi. Følgelig må vannverkene/kommunene kartlegge verdien på all sin informasjon, slik at tilganger kan styres. Vurdering av hva som er kritisk informasjon og arbeidsoppgaver er nødvendig grunnlag for å styre tilganger for de ansatte. Men hvordan vurdere hva som er kritisk informasjon og kategorisere informasjonen? Hvor skal man legge lista? Hva skal omfattes og ikke, og hvordan påvirker dette de ansatte? Det er ønskelig med maler for rutinebeskrivelser og deling av erfaring. Det vil forenkle arbeidet for svært mange kommuner som i nær fremtid må gjennomføre disse vurderingene.

Mange andre bransjer som ikke er underlagt sikkerhetsloven står midt oppe i de samme utfordringene. Følgelig er det mulig å trekke på erfaringer fra disse bransjene, og tilpasse det til vannbransjen.

Tilbakemelding fra flere kommuner og VASK-samlingen i 2025;

- Det bør i større grad etableres samarbeid i vannbransjen for å hjelpe hverandre, dele og ikke finne opp «kruttet på nytt hver gang». Samarbeider vi blir vi sterkere sammen mot trusselaktørene!
- Her kan Norsk Vann kanskje bidra med fasilitering.
- Krever selvsagt gjensidig tillit og taushetserklæringer. Og må ikke dele alt, men overordnet.
- Det har vært lite støtte å hente fra HR

I prosjektet skal det;

- Utarbeide veiledning i verdivurdering av informasjon og arbeidsoppgaver innen vannbransjen. En slik vurdering er nødvendig for å benytte de virkemidlene som finnes knyttet til personellsikkerhet (arbeidsgivers styringsrett, krav ved ansettelser m.v.)
- Utarbeide relevant mal-verk for rutiner knyttet til verdivurdering av informasjon og arbeidsoppgaver, basert på eksisterende rutiner i kommuner/vannverk
- Vurderes om det er behov for en veileder på linje med NVE sin veileder Nr 1/2024 Veileder i personellsikkerhet for kraftforsyningen, for å gi støtte til dette arbeidet innen vannbransjen.
- Bistå HOD i arbeidet med å utarbeide et grunnlag for videre arbeid med forskrift til matlovens §8, 3 og 4 ledd.
- Legge til rette for arenaer for erfaringsutveksling og samarbeid på disse områdene innen vannbransjen
- Samarbeide med KS knyttet til personellsikkerhet. KS ønsker å utarbeide kurs for kommunene.

Revidering av rapport 229 – Sikring av vannforsyning mot tilsiktede uønskede hendelser

Revidering av Norsk Vann rapporten 229/2017 er foreslått gjennomført i 2026. En arbeidsgruppe som har evaluert nåværende rapport foreslår å utarbeide en helt ny versjon av rapporten. Den vil være kortere og beskriver nødvendige tiltak på en mer direkte måte. Nåværende rapport 229 vil fortsatt kunne benyttes som bakgrunnsinformasjon.

Tilbakemeldinger fra mange, også de største vannverkene, er at det er usikkerhet rundt nødvendig sikringsnivå. Arbeidet med revidering av rapporten vil dermed kreve god forankring og dialog internt i bransjen. Følgelig er videre arbeid med revisjonen tatt inn i denne prosjektbeskrivelsen, siden det vil være synergier ved å kombinere dette arbeidet med annet arbeid i prosjektet.

Ett av hovedgrepene i revidert rapport vil være å ha fokus på verdivurdering som en del av metoden for å komme frem til riktig sikringsnivå. Arbeidsgruppens anbefaling og beskrivelse av arbeidet i prosjektet tas ikke inn her.

I prosjektet skal det;

- Utarbeide en sikringshåndbok med metodikk for å komme frem til nødvendig sikringsnivå i vannbransjen (vannforsyning), som er lett tilgjengelig, systematisk og inkluderer verdivurdering i metoden. Sikringshåndboken skal gi anbefalinger om nødvendig sikringsnivå basert på gjennomført metodikk. Rapport 229 revideres ikke.

Forum for sikkerhetssamtaler og deling av erfaringer

Det er behov for et forum hvor de store vannverkene kan møtes og utveksle informasjon om trusler mot vannbransjen. Videre dele rutiner og tiltak for å redusere disse truslene. I dag er det flere ulike instanser som sitter på mye informasjon om trusler mot sektoren. FFI, FHI, NSM og PST er noe av de viktigste. Imidlertid er det vanskelig å få formidlet denne informasjonen grunnet sikkerhetsbegrensninger/gradering av informasjonen. Tilsvarende er det svært vanskelig å dele erfaringer med tiltak. Dette er uheldig og svekker bransjens evne til å håndtere dagens trusselbilde på en balansert og hensiktsmessig måte. Hvis forumet er vellykket, kan det vurderes en regional modell i samarbeid med Statsforvalterne eller andre aktuelle aktører.

FFI har graderte rapporter om ulike trusler. En oppdatert ugradert versjon som kan formidles bør utarbeides.

Eksempler på case som kan diskuteres i forumet;

- Trussel om noe er gjort kan gi samme effekt som reell handling hvis man ikke kan skaffe tilstrekkelig informasjon om mulig hendelse. Hva er gode rutiner for dette; hva skal sjekkes i egen organisasjon og egen infrastruktur ved slike hendelser? Har man tilstrekkelig overvåkningsressurser og evne til deteksjon?
- Tilgang til laboratorieressurser ved en hendelse

I prosjektet skal det;

- Etableres forum for sikkerhetssamtaler og deling av erfaring
- Koordinere dette med aktivitet i prosjektet Waterguard (se «Gjennomføring» nedenfor)
- Gå i dialog med FFI med mål om å få utarbeidet en oppdatert ugradert versjon av deres trusselvurdering for vannforsyning

Digital sikkerhet

I samarbeid med KommuneHelseCert og InfraCert utarbeide en enkel veileder for nødvendig sikkerhet i OT-systemer, rettet mot mellomstore og små vannverk. Dette er ønskelig å gjennomføre i samarbeid med store leverandører innen

automasjon. NSM sine grunnsikringsprinsipper er ikke utarbeidet for OT, kun for IKT.

Digitalsikkerhetsforskriften gjelder for vannverk over 2000 m³/døgn (ca 10.000 personer). Det bør vurderes behovet for å lage et tillegg til veilederen for vannbransjen. Behovet vil være avhengig av om NSM sin veiledning til forskriften er tilstrekkelig for vannverkene behov.

I prosjektet skal det;

- Utarbeides en enkel veileder for nødvendig sikkerhet i OT-systemer, rettet mot mellomstore og små vannverk. Utføres i samarbeid med CERTene.
- Vurdere behovet for veiledningsmateriell for vannbransjen knyttet til digitalsikkerhetsforskriften. Utarbeide dette hvis et slikt behov identifiseres.

Beredskapsdatabase

REN er en medlemsorganisasjon for nettselskaper i kraftbransjen. Innen beredskap arbeider de med en rekke løsninger og beskriver dette på følgende måte; «Vi er en pådriver for optimale beredskapsordninger for energisektoren. Disse bidrar til at riktig utstyr og kompetanse er tilgjengelig når behovet er der. Målet med vårt beredskapsarbeid er å bidra til leveringssikkerhet i det norske kraftoverføringsnett. Gjennom tett samarbeid hjelper vi nettselskaper med å etterleve beredskapsforskriften på en kostnadseffektiv måte.» Se mer på <https://www.ren.no/beredskap>

Inkludert i denne løsningen er en beredskapsdatabase beskrevet som følger;

«Beredskapsdatabasen er vårt verktøy for samarbeid om reservemateriell og kritiske kraftkomponenter. Den inneholder beredskapsutstyr som samarbeidende selskaper har delt fra sine lagre. I tillegg inneholder databasen alt utstyr som Reguleringsmyndigheten har gitt økonomisk støtte til. Databasen og samarbeidsløsningen for materiell gjør det mulig for deg som netteier å rette feil raskt, selv når du ikke har reservemateriell på eget lager.

I beredskapsdatabasen finner du en bred beholdning av reservemateriell og kritiske kraftkomponenter. Du kan både søke og filtrere innholdet for å finne fram i databasen. Så snart du har funnet det du er på jakt etter, kontakter du riktig selskap og person direkte fra vårt system. For å gjøre beredskapsdatabasen relevant og oppdatert, er den tilrettelagt for enkelt vedlikehold av registrert materiell. Siden netteieres beredskapsutstyr er sensitiv informasjon, er det krav om to-faktorautentisering ved innlogging til beredskapsdatabasen.»

Erfaringer med et liknende system for vannbransjen i Sverige innhentes.

Det er ønskelig å utrede nærmere et system for beredskapsdatabase for vannbransjen.

I prosjektet skal det;

- Utrede om det er ønskelig med en beredskapsdatabase for vannbransjen.
- Hvis ønskelig, foreslå en modell for en slik database, inkludert finansiering.

Rapportering og produksjon

Se avsnitt ovenfor for hva som vil være hovedprodukt i de ulike delaktivitetene.

I tillegg vil styringsgruppen og de ulike deltagerne i prosjektet vurdere hvordan innholdet best kan formidles til bransjen utover de aktivitetene som allerede er beskrevet som hovedprodukt.

I første fase av delprosjektene skal styringsgruppen i dialog med et utvalg av kommuner som er aktive på dette fagområdet, utarbeide en aktivitet og gjennomføringsplan. Det vil sikre god forankring og en godt gjennomarbeidet prosjektplan før aktivitetene startes opp, herunder formidling av resultatene.

Gjennomføring

Koordinering mot Waterguard

SINTEF og partnere har sendt inn prosjektsøknaden Waterguard - Safeguarding Norway's water supply for society through systemic resilience, innovation, and collaboration, til NFR. Norsk Vann er med som prosjektpartner. Waterguard har en rekke aktiviteter som det er naturlig å koordinere med aktiviteter foreslått i dette prosjektet, knyttet til formidling og etablering av nettverksgrupper. Se innlimt tabell nedenfor. Prosjektet starter mars 2026 og går frem til mars 2029 forutsatt bevilning fra NRF. Avgjørelsen om tildeling gjøres i desember 2025.

3.1 Potential for value creation and usefulness

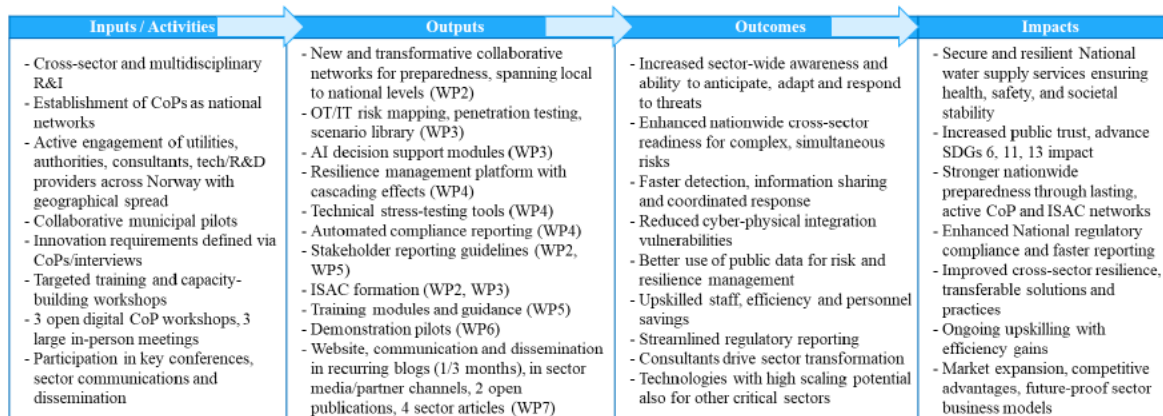

Figure 3: Summary of WATERGUARD pathway to impact.

Fremdriftsplan

I første fase av delprosjektene skal styringsgruppen i dialog med et utvalg av kommuner som er aktive på dette fagområdet, utarbeide en aktivitet- og gjennomføringsplan. Det vil sikre god forankring og en godt gjennomarbeidet prosjektplan.

Delprosjekt Personellsikkerhet i vannbransjen – oppstart i 2026 og gjennomføring i 2027 og 2028. Arenaer for erfaringsutveksling vil fortsette utover dette.

Delprosjekt Revidering av rapport 229 – Sikring av vannforsyning mot tilsiktede uønskede hendelser, gjennomføres i 2026. Det er gjennomført flere innledende møter i arbeidsgruppen, og således er ønsket innhold i revisjonen beskrevet. Forutsatt at rådgivere har kapasitet, rapporteres prosjektet i løpet av 2026. Eventuelt i Q1 2027.

Delprosjekt Forum for sikkerhetssamtaler og deling av erfaringer – oppstart/etablering i 2026 og vil deretter være løpende.

Delprosjekt digital sikkerhet – fremdrift er avhengig av dialog og kapasitet hos CERTene. Videre vil behov for veiledningsmateriell til digitalsikkerhetsforskriften være avhengig av en gjennomgang og vurdering av eksisterende veileder fra NSM. Følgelig settes oppstart til 2026, men ferdigstilles i 2027.

Delprosjekt beredskapsdatabase – oppstart i 2026, gjennomføring 2027.

Organisering/deltakere

Prosjektet styres av en styringsgruppe med 5 representanter fra Norsk Vanns medlemmer, som er oppnevnt av Norsk Vanns Vannkomité. Styringsgruppen vil dekke alle området nevnt i beskrivelsen med unntak av revisjon av sikringshåndboken. Der videreføres den allerede etablerte styringsgruppen.

Faggrupper etableres for de ulike delområdene ved behov. Dette er personer fra kommunene som arbeider spesielt med fagområdene. Faggruppa vil inngå i referansegruppa, hvor man i tillegg tar med representanter fra myndigheter og andre organisasjoner som har eierskap til problemstillingen (rådgivere m.v.).

Hyppighet på møter avklares ifm utarbeidelse av detaljert prosjektplan. Møteform vil i hovedsak være digital.

Norsk Vanns sekretariat vil ivareta prosjektadministrasjon.

Kostnader/finansiering

Prosjektkostnader er anslått til kr 3 400 000 og skal i sin helhet finansieres av Norsk Vann prosjekt. Prosjektet har følgende budsjettposter:

Kostnader	
Personellsikkerhet	
Utarbeide veiledning i verdivurdering av informasjon og arbeidsoppgaver innen vannbransjen. En slik vurdering er nødvendig for å benytte de	700 000

virkemidlene som finnes knyttet til personellsikkerhet (arbeidsgivers styringsrett, ansettelser m.v.)	
Utarbeide relevant mal-verk for rutiner knyttet til verdivurdering av informasjon og arbeidsoppgaver, basert på eksisterende rutiner i kommuner/vannverk	400 000
Vurdere om det er behov for en veileder på linje med NVE sin veileder Nr 1/2024 Veileder i personellsikkerhet for kraftforsyningen, for å gi støtte til dette arbeidet innen vannbransjen. Utarbeide ved behov.	500 000 (avhengig av omfanget på oppgavene)
Bistå HOD i arbeidet med å utarbeide et grunnlag for videre arbeid med forskrift til matlovens §8, 3 og 4 ledd.	300 000 (avhengig av om det er behov for å leie inn juridisk kompetanse)
Legge til rette for arenaer for erfaringsutveksling og samarbeid på disse områdene innen vannbransjen Samarbeide med KS knyttet til personellsikkerhet. KS ønsker å utarbeide kurs for kommunene.	100 000
Sikringshåndbok	
Utarbeide en sikringshåndbok med metodikk for å komme frem til nødvendig sikringsnivå i vannbransjen (vannforsyning), som er lett tilgjengelig, systematisk og inkluderer verdivurdering i metoden. Sikringshåndboken skal gi anbefalinger om nødvendig sikringsnivå basert på gjennomført metodikk.	500 000
Forum for sikkerhetssamtaler og deling av erfaringer	
Etableres forum for sikkerhetssamtaler og deling av erfaring Gå i dialog med FFI med mål om å få utarbeidet en oppdatert ugradert versjon av deres trusselvurdering for vannforsyning	50 000 (Administrering) 200 000
Digital sikkerhet	
Utarbeides en enkel veileder for nødvendig sikkerhet i OT-systemer, rettet mot mellomstore og små vannverk. Utføres i samarbeid med CERTene. Vurdere behovet for veiledningsmaterieil for vannbransjen knyttet til digitalsikkerhetsforskriften. Utarbeide dette hvis et slikt behov indentifiseres.	200 000
Beredskapsdatabase	
Utrede om det er ønskelig med en beredskapsdatabase for vannbransjen. Hvis ønskelig, foreslå en modell for en slik database, inkludert finansiering.	150 000
Møteutgifter styrings-/referansegrupper	40 000
Formidling	30 000
Prosjektadministrasjon	230 000
Uforutsett	-
Totalt	3 400 000

Finansiering	
Norsk Vann prosjekt	3 400 000
Ekstern	
Totalt	3 400 000

Posten «Faglig utredning og rapportering» angir maks. ramme for utredningsarbeidet, herunder timekostnader, reisekostnader, møter og ev. biomkostninger.

Markedsføring

I hvert enkelt delprosjekt vil det vurderes hvordan prosjektresultatene best kan presenteres for å nå frem til målgruppen, som omtalt ovenfor. Dette vil inngå i den detaljerte prosjektplanen og forankres i styringsgruppen.

Kjetil Furuberg, 04.10.25

Prioriteringskriterier

Kriterier	
1) Er prosjektet i samsvar med strategiplanen?	Ja
2) Er prosjektet innenfor en av følgende prosjektkategorier: a) tekniske veiledninger/rapporter, b) forvaltningsveiledninger/-rapporter eller c) strategiske prosjekter/utredningsprosjekter	a) tekniske (digital sikkerhet) b) veiledninger knyttet til personellsikkerhet c) utredning om beredskapsdatabase
3) Er prosjektet egnet til å løse utfordringer for ulike medlemskategorier?	Ja
4) Fører prosjektet til utvikling av nye veiledninger/verktøy?	Ja
5) Er prosjektet tilstrekkelig stort til å gi et tilfredsstillende resultat?	Ja
6) Er det sannsynlig med økonomiske bidrag fra eksterne miljøer til prosjektet?	Synergier med NV arbeid i prosjektet Waterguard
7) Er det sannsynlig at bevilgningen vil være utløsende for eksterne FoU-prosjekter og -midler?	Nei

Direktørens forslag til prioritering for 2026:

Gjennomføres i 2026. Finansieres over 3 år med henholdsvis kr 800.000,- i 2026, kr 1,3 million i 2027 og kr 1,3 million i 2028. Det stilles økende krav til sikkerhet og beredskap i vannbransjen. Mye er ugjort, og veiledningsmateriell og koordinering av aktivitet vil gi stor nytte for kommende arbeid.

Innspill i høringsrunden

Samfunnskomiteen:

Samfunnskomiteen mener at prosjektet er viktig og bør prioriteres

Avløpskomiteén:

Støtter direktørens forslag til prioritering.

Vannkomiteén:

Vannkomiteen støtter direktørens anbefaling.

Andre innspill

Direktørens innstilling til styret:

Gjennomføres i 2026. Finansieres over 3 år med henholdsvis kr 900.000,- i 2026, kr 1,3 million i 2027 og kr 1,2 million i 2028. Prosjektet Waterguard (omtalt ovenfor) fikk ikke støtte, og følgelig gjennomfører Norsk Vann prosjekt 8-2026 uten formallisert samarbeid med andre partnere.